

PROFESIONĀLĀS KRĀPŠANAS SHĒMAS: Pasaules pieredze

PhD JŪLIJA LIODOROVA
tiesu eksperte

Mg.oec. Agnese Miķele
tiesu eksperte

VALSTS POLICIJAS KRIMINĀLISTIKAS PĀRVALDE

Rīga, 2018

Zinātne un tiesu sistēmā

*«Zinātne nav problēma tiesu sistēmā.
Problēma ir zinātnes trūkums.»*

*B.L.DesPortes, 2018.g., septembris
*«Cross Talk in Forensic Science:
Commentary on DAG Rosenstein's Comments
to the National Symposium on Forensic Science»*

Rīga, 2018

Vai mēs esam gatavi atklājumiem?

Visām zināmās patiesības

$V = 10 \text{ milj.km/st}$

Dr. Katy Sheen, 2016.
Ekseteras Universitāte

Prezentācijas saturs

- Pētījumi par krāpšanu
- Krāpšanas jēdziens un formas
- «Fraud tree»
- Spilgtākie piemēri
- Secinājumi

Par kādu krāpšanu mēs runāsim?

Ekonomiskie noziegumi

Rīga, 2018

Ekonomiskie noziegumi - *FRAUD*

- ***Ekonomiskie noziegumi*** - nelikumīgas darbības, ko izdara persona vai personu grupa finansiālu vai profesionālu priekšrocību iegūšanai (***EUROPOL***)
- ***Krāpšana*** – zināmas patiesības sagrozīšana vai materiāla fakta slēpšana, lai mudinātu citas personas rīkoties, ciešot zaudējumos (***ACFE***)
- ***White-Collar Crime*** (***E.H.Sutherland, 1949.***)

Profesionālo organizāciju pētījumi

- **EUROPOL**, 1999*, ES:
SOCTA, 2004.g. Pēdējais – 2017.g.
  - **ACFE**, 1988, ASV:
Report to the nations, 2016.g. Pēdējais – 2018.g.
  - **Kontroles dienests**, 1998, LR:
NILLTF risku novērtēšanas ziņojums, 2018.g. (2)
- Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL):**
FICIL Sentiment Index 2015-2017 (A.Sauka);
2016: Shadow economy (KPMG); Insolvency abuse (Deloitte)

EUROPOL – ekonomiskie noziegumi

- **MTIC** - krāpšanās ar PVN
“trūkstošais tirgotājs” ES kopienā
iemesls: atšķirības valstu likumdošanā
- **Excise fraud** – krāpšanās ar akcīzes precēm
kontrabanda, ražošana, zudumi
iemesls: atšķirības likmēs
- **Money laundering** – noziedzīgi
iegūtu līdzekļu legalizācija
“pamatdarbības veids”

EUROPOL – SOCTA 2017

TOP 8:

Krāpšanas veids	Apraksts	Metode
Investīcijas	«Katlu telpas», piramīdas, Ponzi shēmas	Sociālā inženierija
Masu marketings	Loterijas, palīdzība u.c.	Saziņas līdzekļi, reklāma
Maksājuma rīkojums	Viltotās transakcijas	E-pasts, programmas
Apdrošināšana	Viltotās prasības u.c.	Intelektuālās, fiziskās
Pabalsti	Sociālie un darba pabalsti	Maldināšana
ES subsīdijas	ES dotācijas, konkursi	Maldināšana, intelektuālās
Iepirkumi	Negodīgi konkursi	Kukuļošana
Kredīti un hipotēka	Neatgrieztie aizdevumi	Intelektuālās, viltošana

Rīga, 2018

ACFE – krāpšanas veidi

- **Corruption** – korupcija: ietekmes pirkums, interešu konflikts, kukuļošana, izspiešana 38% no gadījumiem, vidēji \$ 250'000

- **Asset misappropriation** – piesavināšanās maksājuma maiņa, viltotie rēķini, inventāra un naudas piesavināšanās, nepamatota alga, neregistrētie ieņēmumi 89% no gadījumiem, vidēji \$ 1'14'000

- **Financial statement fraud** – pārskatu sagrozīšana 10% no gadījumiem, vidēji \$ 800'000

Rīga, 2018

ACFE – Report to the nation 2018

Svarīgi aspekti:

- Kopējie zaudējumi \$ 7,1 miljardi (2'690 lietas);
- Krāpšanas vidējais ilgums 16 mēneši;
- Vadība iesaistīta katrā ceturtajā gadījumā;
- Bieži krāpšanā iesaistītas > 3 personas;
- Bieži krāpnieki strādā uzņēmumā > 5 gadiem;
- Vīriešu noziegumu īpatsvars 75%;
- Krāpnieka vidējais vecums 36-45 gadi;
- **Cietusī persona atgūst 0% no zaudējumiem.**

KD – NILLTF risku novērtējums 2018

NILL risks – vidēji augstā līmenī

Draudi un to raksturojums		Predikāti
Korupcija	Lieli apjomi	Piesavināšanās KL 179.
NN nodokļu jomā		Izvairīšanas no nodokļu nomaksas KL 218.
Krāpšana	crime	Nelikumīgas darbības ar maksāšanas līdzekļiem KL 193.
Kontrabanda	Organizētā grupa	Krāpšana KL 177.
		Neatļautās darbības ar muitošanai pakļautām precēm KL 191.
		Dokumentu u.c. viltošana, izmantošana 275.

Fiktīvie darījumi, fiktīvie uzņēmumi

Profesionālās konsultācijas

Ieguldījumi īpašumā

Attiecīgo profesiju iesaistīšanās dokumentu noformēšanā

Spilgtākie piemēri (pasaulē)

Avots: publikācijas

Uzņēmums	Krāpšanas shēma	Gads	Sekas
 <p>Enron Endless possibilities.^{TM} Advanced Energy</p>	meitas uzņēmumi bez pietiekama mātes kapitāla ofšoru zonās; fiktīvi līgumi par piegādi; ieņēmumu atzīšana opciju līgumu noslēgšanā u.c.	1996-2001	\$ 70 miljardu investīciju kritums
 <p>parmalat Itālija, pārtika</p>	dubultu rēķinu izrakstīšana, palielinot ieņēmumus un fiktīvus debitorus; saistību neatzīšana	1990-2003	€ 14 miljardu zaudējumi
 <p>TOSHIBA Leading innovation >>> Fraud</p> <p>Ja elektronika u.c.</p>	ilgtermiņa projektu izdevumu samazināšana, izmantojot novērtēšanas metodes	2008-2014	> \$ 10 miljardu zaudējumi

Spilgtākie piemēri (Latvijā)

Avots: Kontroles dienests, NILL ziņojums 2018.

Nozare	Krāpšanas shēma	Gads	Sekas
Finanšu sektors	NILL, izmantojot bankas kontus Latvijā	2013	€ 45 milj.
Finanšu sektors	Darbinieku saistība ar NILL	2015	7 NĪ, \$ 4,3 milj., licences anulēšana
Ēdināšana	Ieņēmumu samazināšana ar IT palīdzību	2014	zaudējumi € 957,8 tūkst. € 370 tūkst., citi sodi
Tirdzniecība	Preču piegāde, izmantojot fiktīvu uzņēmumu tīklu PVN	2012	zaudējumi € 2,47 milj. € 240,5 tūkst.
Apsaimniekošana u.c.	Fiktīvu uzņēmumu ķēde aploksņu algām	2011	zaudējumi € 1 milj. € 92 tūkst.
Auto tirdzniecība	Naudas izcelsmes slēpšana	2016	2 auto, € 100 tūkst., zelts
Enerģētika	Kredītu saņemšana fiktīvu darījumu realizēšanai	2014	zaudējumi € 6 milj. > € 6 milj., citi sodi

Grāmatvedības uzskaites elastīgums

«Kā jūs izskaidrosiet saprātīgai sabiedrībai, ka diviem vienas nozares uzņēmumiem ir iespējams ievērot pilnīgi atšķirīgus grāmatvedības principus, un abi viņu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu?»

* Baņķieris M.Lafferty

«Fraud tree», ACFE

Rīga, 2018

SECINĀJUMI:

FRAUD

- Krāpšanas shēmas ir vienādas visā pasaulē, Latvija nav izņēmums.
- Ātra reaģēšana uz IT inovācijām, kas tiek pielietota krāpnieciskos nolūkos.
- Kreatīvas uzskaites iespēju ierobežošana.
- Vairākas krāpšanas shēmas ir klasificētas, atvieglojot to atklāšanu.

Paldies par uzmanību!

Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde

Bruņinieku 72 B, Rīga, LV-1009

tālr. +371 67208662

e-pasts: kp@vp.gov.lv

www.ekspertize.vp.gov.lv

Rīga, 2018